

Ars Alba Restaurátor Bt.
2000 Szentendre Alkotmány u. 14.
adószám 24505877-2-13

122-H-22 jeleztű kötet restaurálási dokumentációja

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár felkérésére a következő munkát végeztük.

122-H-22

Thomas a Kempis (1379/80-1471) (németalföldi ágostonos szerzetes, író)

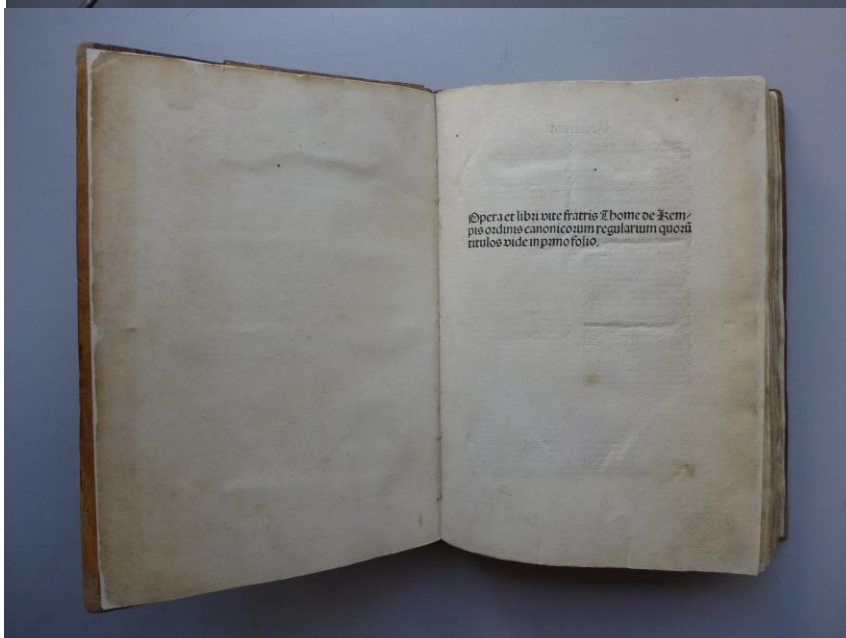
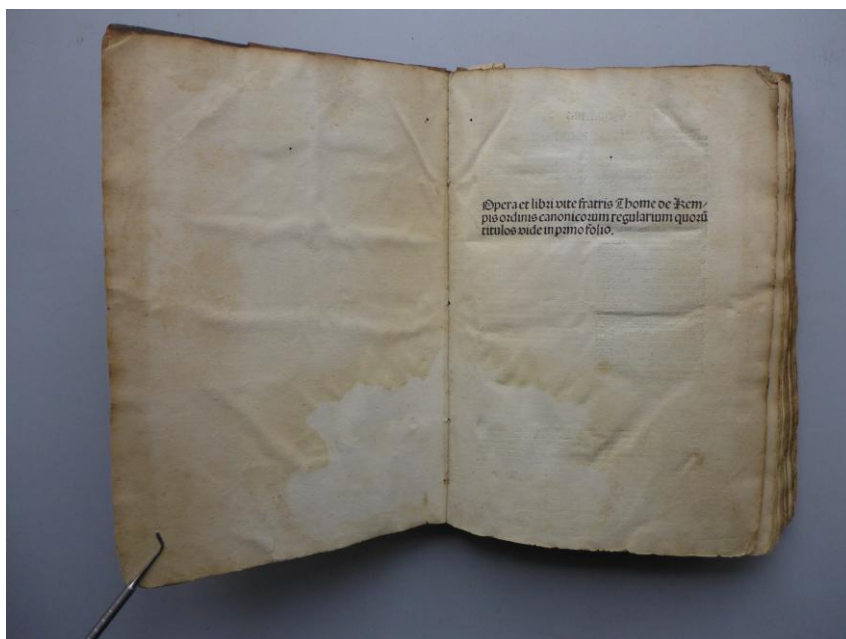
Opera et libri vite fratris Thome de Kempis / [Praef. Georg Pirckheimer et Peter Danhauser]. - [Nürnberg] in vigilia Andree ... 1494 Nuremberge : per Caspar Hochfeder, [1494. Nov. 29.]. - [6], CLXXVIII fol. : ill. ; 2° (32 cm)

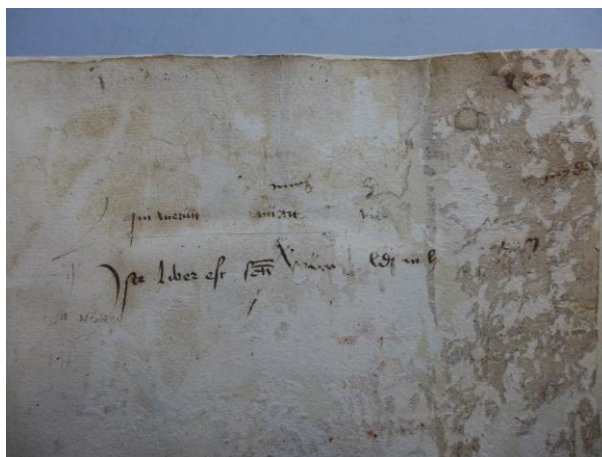
A kötet háttáblája restaurálás előtt és után

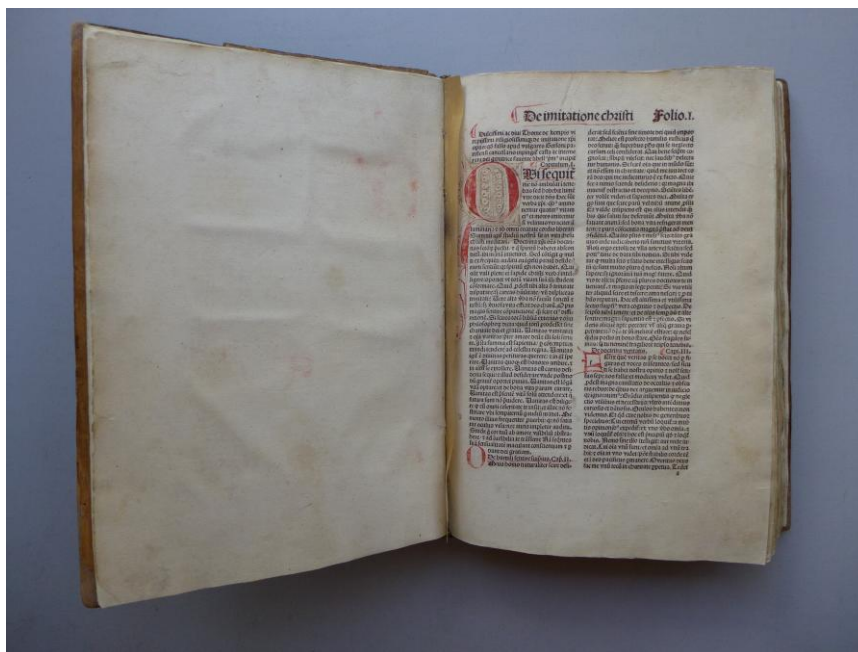
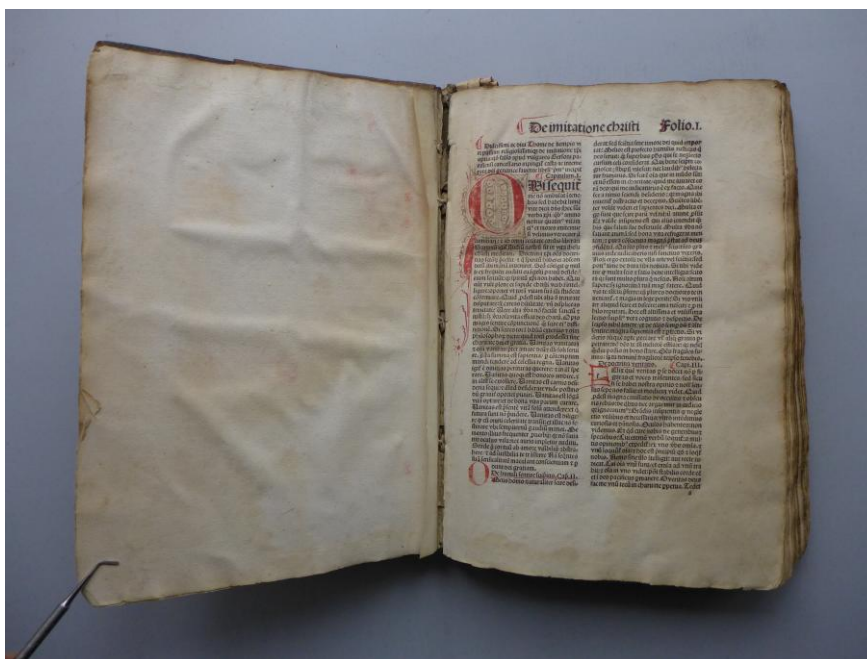
Az oromszegő befűzése

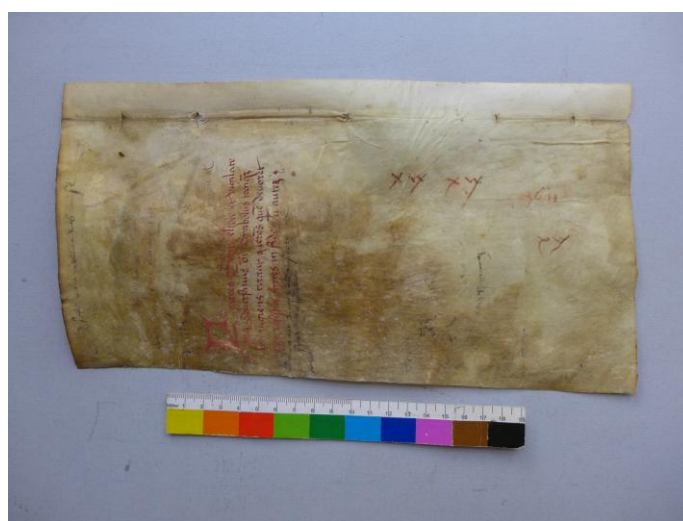
A címlap restaurálás előtt és után

Az előzéktükör leragasztott oldalán talált bejegyzés

Az első fólió restaurálás előtt és után

A kódextöredék betáblázócsíkok

A kötet állapota a restaurálás előtt:

Egykorú fatáblás, egyenes hátú rusztikus félbőr kötés. Táblái durván kidolgozott tölgyfából készültek, amiket arcnál egy rézkapocs és szíj tartott össze. A táblák lábnál és fejnél túllógnak a könyvtesten. A sertésbőr gerinc csak a táblák feléig ér, a hátsó nyílásnál nagy öltésekkel toldott. A fatáblára boruló rész sem vékonyítva, sem élesre vágva nincs. A háttáblán a bőr szabálytalan szélén öltésnyomok. A gerincen a bordák mellett és a bordaközökben egyszerű léniával készített vaknyomásos díszítés.

A kötet papír lapjain piros és kék, kézzel festett, gazdagon díszített iniciálék vannak. Az utolsó, üres oldalon elmosódott, halvány kéziratos bejegyzések és egy piros krétával készített rajz van. Az első, jelzetlen és számozatlan, két levélpárból áll ív köré a könyv lapjaitól eltérő vízjelű, vastagabb papírból illesztettek be két levélpárat. Ebből a külső lapot előzéktükröként kiragasztották a táblára. A tükror arcnál kb. 2 cm-rel rövidebb a könyvtestnél.

Az első és utolsó íveken széles pergamen kódexlapokból készült betáblázócsíkot hajtottak át, amit aztán a táblához enyveztek. A széles betáblázócsíkon kívül még egy keskenyebb, félbehajtott pergamencsíkot is hozzáfűztek az első és utolsó ívhez, de a két helyen eltérő módon. Ez a keskeny csík

elől a betáblázócsík és a tábla közé került, hátul az utolsó ív és a betáblázócsík közé, tehát a nagy betáblázócsík kiragasztása után is látható.

Az íveket három, sajátos módon ellenkező irányban sodrott dupla zsinighbordákra fűzték, a bordavégeket a táblák külsejébe süllyesztették. A bordaközökben szabálytalan alakú bőr kasírozások vannak. Oromszegői zsinég alapját a fűzést követő külön folyamatban, néhány ívenként a könyvtestbe öltve rögzítették, végül kék fonállal díszítették.

A bőr szennyezett, kopott, a toldás leszakadóban. A bőrgerincc elvált a könyvtesttől. A háttábla borítóbőrén karcolt rajzolatok, kis kör alakú mélyedések vannak. A táblaéleken kisebb rovarkár nyomai, a sarkak kopottak, hiányosak. Arcnál a könyvtest túlnyúlik a táblákon. Csátja a szíjjal együtt elveszett, csak az előtáblában maradt meg egy részszög. A pergamen betáblázócsíkok részlegesen elváltak a tábláktól.

A lapok enyhén elsárgultak, vízfoltosak, szennyezettek, a lapszélek szakadozottak. Az ólom tartalmú fehér pigmentekkel hígított kék festékek a szemben lévő oldalakon ólomfeketedésre utaló foltokat hagytak. A 22. lap versóján, valamint a 96. lap versóján és a 97. lap rectóján viaszos, üledékes szennyeződés. Az oromszegők kopottak, szennyezettek.

Elvégzett beavatkozások, felhasznált anyagok:

- Az első előzéktükör és a pergamen betáblázócsíkok nedvesítése és fölemelése a táblákról (Laponite RD). Az előzéktükör leragasztott oldalán kéziratos bejegyzések kerültek elő.
- A bordák kifejtése a táblákból, a gerinckasírozások lefejtése, a fűzés bontása.
- A színezékek vizsgálata nem mutatott vízérzékenységet.
- A lapok száraz tisztítása ecsettel és radírokkal (Seed Brand 510, 512).
- A lapok mosása kézmeleg vízben, a hiányok kiegészítése papírontással (rostösszetétel: beőrölt Fabriano Ingres és a Hámori papírmalom alfa-cellulóz rostjai). Utánerővezetés a fürdőben metilcellulózzal.
- A kódextörédek tisztítása 70%-os Prosorb kazettákkal történt párasítás után, majd simítás lenhezítéssel.
- Új zsinighbordák készítése, fűzés. A betáblázócsíkokat új pergamennel helyettesítettük, az eredeti, keskenyebb, félbehajtott pergamencsíkokat visszafűztük a helyükre.
- A gerincet nem gömbölyítettük. Új zsírcserzésű bőr gerinckasírozások készültek, a ragasztó bőrenyv és rizskeményítő.
- Az oromszegők nedves tisztítása, a lebomló szálak rögzítése metilcellulózzal. Az oromszegők visszafűzése az ívekbe beöltve.
- A fatáblák sérült sarkainak kiegészítése kétkomponensű epoxi gyanta (Pattex) és fűrészpor keverékével.
- A borítóbőrök konzerválása a táblánkon likkerrel (desztillált víz, pataolaj, lanolin, Genapol zsíralkoholszulfát).
- A háttáblán a bőrtoldás szakadt varrásának pótlása.
- A szakadt gerincbőr elvágása a két nyílásban.
- Betáblázás.
- Új bőrgerincc készítése fehér cserzésű disznóbőrből, Ciba-Geigy gyártmányú fémkomponenseket tartalmazó bőrfestékekkel színezve. Az eredeti gerincbőr felhúzó pótlásra (ragasztó: rizskeményítő). Az eredeti megoldástól eltérően a gerincbőrt elnyúló hátúra készítettük, hogy a táblák könnyebben nyíljanak.
- A betáblázócsíkok kiragasztása bőrenyv és rizskeményítő keverékével.
- Az első előzéktükört az eredetileg leragasztott oldalán talált kézirat miatt nem ragasztottuk ki.

Mellékletek: pergamen kódextöredékek, eredeti bőr gerinckasírozások, bordák fűzőszállal

JAVASOLT TÁROLÁSI ÉS KIÁLLÍTÁSI KÖRÜLMÉNYEK:

- **optimális hőmérséklet:** 18°C, megengedett napi ingadozás +/- 1 °C
- **optimális relatív páratartalom (RH):** 50%, napi megengedett ingadozás +/- 3%
- **megvilágítás:** évi max. 15 000 lux (napi 8 órás 50 lux megvilágítás mellett évente 6 hétig állítható ki)

A munkát Fehrentheil Henriette és Kollár Zsuzsa restaurátorok végezték.

Szentendre, 2025. augusztus 19.

Fehrentheil Henriette
ügyv. papír- és könyvrestaurátor

ARS ALBA Bt.
2000 SZENTENDRE
ALKOTMÁNY U. 14.
T: 26/315-456